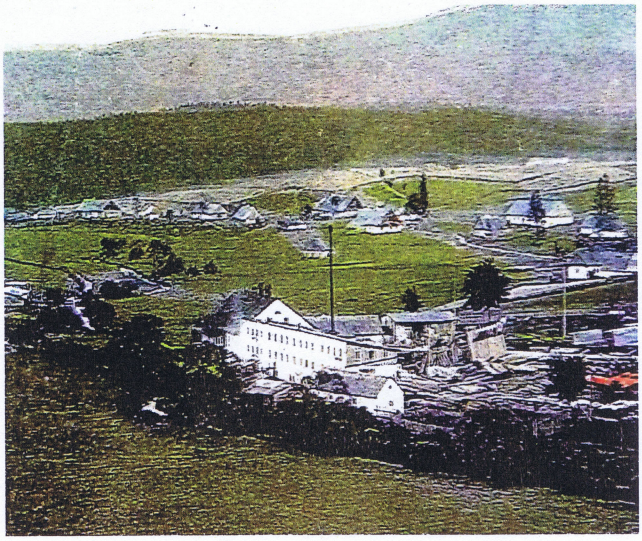

Historická papírna v Kunštátě

O zřízení této papírny na rychnovském panství v Kunštátě (dnes Orlickém Záhoří v okrese Rychnov nad Kněžnou) na Divoké Orlici (zřejmě v místě starého obilního mlýna na pozemku dnes nazývaném „u staré pily") – požádal r. 1818 Josef Lerch, podnikavý majitel bělidla – a povolení mu bylo guberniem vydáno. Rod Lerchů přišel do zdejšího regionu zřejmě z Německa na konci 18. století a jeden z nich Vilhelm L. založil papírnu také na území Kladska ve Friedrichsgrundu – dnes Piaskowice/Mostowice (tedy jen cca 3 km od papírny v Kunštátě).

Papírníkem zde byl J. Lerch do r. 1824, po něm pak jeho příbuzný Fabián L. a od r. 1828 další rodinný příslušník Josef Lerch, který získal od císaře Františka privilegium na výrobu barevného dopisního papíru a roku 1844 (ke konci vedení papírny) zde pořídil papírenský stroj. Až do té doby se jednalo o manufakturu na výrobu ručního kancelářského a konceptního papíru, ale již v roce 1845 za vedení synem Vilhelmem Lerchem, po uvedené instalaci papírenského stroje s produkcí cca 1 000 balíků/rok, patřila mezi prvních šest papíren v českých zemích, které vyráběly strojní papír. Papírna však nebyla v provozu dlouho, protože roku 1853 vyhořela a namísto její obnovy papírník Vilhelm L. dal přednost výstavbě nové papírny v jiné oblasti. Důvodem byly zřejmě následky požáru, který zničil všechny budovy včetně zásob surovin a zachráněn byl pouze papírenský stroj a tyto ztráty zdaleka nekrylo vyplacené pojistné. Proto papírník zamýšlel postavit novou papírnu na přístupnějším místě, původně na Zdobnickém potoku v údolí nad Vamberkem, ale pro vysokou cenu pozemku zde tento záměr nerealizoval, ale našel vhodnou lokalitu v Kvasinách, kde pak vznikla roku 1855 nová papírna.

V objektu bývalé kunštátské papírny, na části původních základů, byla v roce 1864 společností Fehr und Wolff se sídlem v Bystrzyci Klodzké (Habelschwerdt) postavena pila. Ta byla v roce 1945 znárodněna a ještě téhož roku se vystřídali v jejím vedení tři správci, než v roce 1946 pilu převzal poslední správce Jiří Mandl z Letohradu. Pila byla v provozu do roku 1951 pod názvem Zadrev se sídlem v Olomouci, ale následně do roku 1954 byla uzavřena. Provoz pily byl však zásluhou J. Mandla opět obnoven a pilu převzalo družstvo Dřevo Jablonné nad Orlicí, později se změnou názvu na Dřevotvar. Byla v provozu do roku 1966–1967, ale poté byl provoz přemístěn do objektu nové pily. Budova byla nadále využívána až do roku 1974 jako drůbežárna, přičemž značně zchátrala, takže v letech 1976–1977 došlo k její demolici.

Z původní papírny se zachovala pouze tehdejší obytná budova, která od roku 1888 sloužila jako strážní domek papírny/pily a také zbytky náhonu a části zděné zídky. Památkou na papírnu je rovněž kříž u č. p. 60 (roku 1950 zlikvidovaného domu majitele papírny), který zde postavil Vilhelm Lerch roku 1852.

Filigrány z papírny v Kunštátě se dosud nepodařilo nalézt, zřejmě proto, že ruční výroba trvala jen několik let a papírenský stroj nebyl ještě opatřen egutérem umožňujícím značení papíru.

Ing. Miloslav Vítek

Děkujeme panu M. Breiterovi za poskytnutí historické fotografie a příspěvek k textu o transformaci papírny.

